

PLAÇA MAJOR

ANY XII. Núm 34 revista de cultura i festa . federació colles de castelló. tardor 2007

MATILDE SALVADOR, AMANT DE LES TRADICIONS

Per Henri Bouché

Acaba de morir una il·lustre compositora de la nostra terra, Matilde Salvador Segarra, la música de la qual ha transcendit els purs límits regionals per a expandir-se per altres països en els quals, sens dubte, gaudirà d'admiració i respecte.

Ella va saber estimar com ningú al seu Castelló natal i a la seva València d'adopció; va fer senyera de la nostra llengua i va conèixer i va conrear les tradicions de la terra, a les quals va posar música; una música que, sent pròpia i genuïna, condensava en si l'esperit i l'essència del tradicional i del popular. Al costat dels gèneres grans (òperes, cantates, ballets, misses, etc.), sense desmerèixer un àpex va escriure aquelles obres de teixidura senzilla, però d'inspiració profunda en les quals cantava el més granat del nostre folklore –paraula, encara que injuriada, en absolut denigrant ni ínfima en la cultura popular–, conservant la seva essència i impregnant-la d'encertades il·lustracions que les convertien en veritables peces de concert. Entre elles, per la seva inspirada composició, les típiques *nadales* matildianes, plenes de contingut tradicional i de sòlida estructura que han gaudit de singular popularitat. I, per descomptat, el popular *Betlem de la Pigà*, el procés literari del qual vaig tenir el gust de seguir amb Miquel Peris estant a Benassal. Cada tarda m'anava recitant els versos que componia el dia anterior.

Una altra de les passions de Matilde ha estat la festa, no com mera espectadora, sinó com motiu d'interès cultural. Coneixia la majoria de les festes de les nostres comarques, era, en tot el sentit de la paraula, una *mulier festa*, a qui es podia veure en les celebracions de *Lledó*, en les de *Sant Francesc de la Font*, en el *Pregó*, en la pujada a la *Magdalena*... L'última vegada que va visitar Borriol (on, en ocasions, assistia a la missa del dia de *Sant Vicent*) va ser una nit que va participar, al costat del seu marit, ja malalt, Vicent Asencio, en la *Nova Jerusalem*. -*Si no ho feu en valencià -em va dir-, no tornaré més*. I així va anar, no va tornar.

La seva estreta col·laboració amb Bernat Artola, Miquel Peris, Josep Pasqual Tirado o Manuel Segarra Ribés, entre uns altres, és una mostra del seu fervent castellerisme.

Aquesta és una mínima part del que Matilde Salvador ha representat per a Castelló, especialment, i per a la música en general, però, sobretot, per a la seva terra. Una terra a la qual ha estimat entranyablement i en la qual viurà sempre en el record i en les seves obres. La pròxima posada en escena de *La filla del rei Barbut* serà, sens dubte, el millor homenatge pòstum que se li pugue tributar.

Foto: Cèsar Mateu. Levante de Castelló.

SUMARI

Matilde Salvador:

1. Matilde Salvador, amant de les tradicions. Henri Bouché.
2. Poema a Matilde de Vicent Jaume Almela i Eixau
3. Necrològica del Cronista de la Ciutat. Antoni Gascó Sidro
4. La Matilde que jo vaig conèixer. Enric Nomdedéu
5. On tu vas sona Castelló ... Alberto Fabra
6. Música per una llengua. Manuel Carceller
8. L'UJI mostra condol per la mort de la compositora ...
9. Que seguísca la música, Matilde. Vicent Farnós.
10. Vuit anys d'homenatge... 2004 Matilde Salvador.
12. **Informació:** Dolçaina i Tabal.
14. **Història:** El Castelló Vell.

16. **Informació:** Premi "Josep Pascual Tirado".

Al voltant dels noms de les colles: L'Alqueria Blava.

17. **Lletres d'ací:** El romancer valencià. Àlvar Monferrer

18. **Informació:** Novembre Templer

Perfil: Lorenzo Ramírez, Gran Mestre Templer

19. **Gent de Festa:** Retrat d'un fester: Vicent Ballester

20. **Xafardecolles:** Notícies íntimes del món de les Colles.

22. **Vocavulgarí Coller:** lletra "C".

23. **Imatges de Sant Joan**

24. **Informació:** Jornades de Cultura Popular 2007 a Castelló "el Foc"

A MATILDE SALVADOR

Música i cant de Castelló

*Els ulls de Matilde
blava immensitat,
florida enramada
enmig del desert,
conreu d'harmonies
en terra de cant
guarneixen maragdes
on viu la flor blanca
envoltada de blaus.*

*De les Columbres
al Penyagolosa
notes d'amor pairal,
perfumades simfonies
sospiren el teu tornar.
La mar sorolla poemes,
la Plana rondalles de maig,
muntanyes fresques tonades,
el poble missa de cant.*

*Matilde Salvador,
dits lliris de feminitat,
brollador de melodies
missatge de madrigal,
música de lírica empremta
de Peris i Bernat.
Filla apassionada,
de Castelló llum de far
senyera de la paraula
que vessa la llibertat.*

*Fins sempre estimada Matilde,
gràcies per estar.*

Vicent-Jaume Almela i Eixau. (poema)
Mari Carmen Aldás i Oliver (dibuix)
(Poema publicat al Levante de Castelló, 07/10/07)

PLAÇA MAJOR

ANY XII. Núm 34 revista de cultura i festa . federació colles de castelló. tardor 2007

Revista quadrimestral
Tardor 2007

Any XII, número 34
Castelló de la Plana (Plana Alta)
Tiratge de 400 exemplars

President Joan Josep Trilles i Font

Director Albert Sánchez-Pantoja i Domínguez

Consell de redacció

Albert Sánchez-Pantoja	Fèlix Franco	Jesús López
José Manuel Milián	Joanjo Trilles	Toni Àguila

Assessor lingüístic Albert Sánchez- Pantoja

Fotos: Cèsar Mateu (Levante de Castelló), Enrique García, Toni Àguila,
Manolo Forcadell i arxiu de Joanjo Trilles

Dibuixos

Belem Marmaneu Domingo, Mari Carmen Aldàs i Oliver

Idea de portada, Xipell

Edita

Federació Colles de Castelló

Imprimeix

Gràfiques Color Imprès, S.L.U - Pol. Ind. Fadrell, Nau 75 - 12005 Castelló
Dip. Legal CS-80-96

ISSN 1695-5471

Presentació d'originals

Centre Municipal de Cultura
Carrer d'Antoni Maura, núm. 4 - 3r · 12001 Castelló

Nota

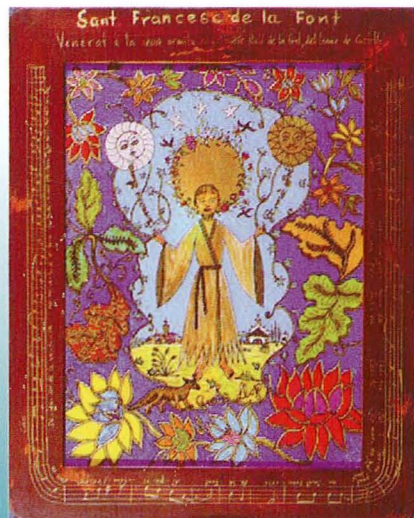
"Plaça Major" no es fa responsable de l'opinió dels seus col·laboradors
en els treballs publicats, ni s'hi identifica necessàriament.

Amb el suport de la

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA I EDUCACIÓ

DITES I REFRANYS

Sant Francesc de La Font (1986)
Vidre pintat 47.8 x 37.8
Matilde Salvador

- A la tardor, ni fred,
ni calor
- Tardor i hivern,
per el vell temps d'infern
- De l'aigua d'octubre i del
sol de maig, naix el blat
- L'octubre fred,
mata el cuquet
- Quan a l'octubre es fa fosc,
busca la vora del foc
- Quan a l'octubre plou,
el rovelló es mou
- Al novembre, qui no ha
sembrat que no sembre
- Novembre humit,
et farà ric
- Pel novembre,
cava i sembra
- Si pel novembre trona,
la collita serà bona

MATILDE SALVADOR

NECROLÒGICA DE MATILDE SALVADOR¹

Per Antoni Gascó i Sidro
Cronista Oficial de Castelló

Matilde ja estàs perenne en l'Olimp de la teua terra. De la teua terra; la que ha inspirat el teu ser i el teu caràcter, perquè amb molta raó s'ha dit que la teua música és Castelló.

Perquè tu cantes a la terra, tant quant sona un instrument com quan o fan les cordes vocals, en la llengua pròpia, la llengua mare, de la que la teua música és un testimoni viu, que acaricia la paraula vestint-la amb la seda sonora de l'emoció.

Recorde una frase de l'acadèmic (en el seu moment exiliat) Francisco de Ayala, quan va dir: «la pàtria de l'escriptor és la seua llengua.» En això coincideix amb el mestre Fuster: «La nostra llengua és la nostra pàtria». És clar, els que parlen la mateixa llengua tenen uns sentiments d'identitat comuna, d'afinitat... en suma, d'harmonia. Que bé ens ve esta paraula en aquest moment. La semàntica ens auxilia.

Matilde fou un amanyac en la seua música i en el seu testimoni cultural, d'eixa genètica pairal empeltada de tradició. Tal vegada per això el cant ocupa la part més abundant de la seua producció, musicant lletres dels poetes en llengua catalana: Espriu, Artola, Peris, Fuster, Caria... Així estan junts el poder de la sonoritat i la força de la llengua, bolcades en testimoni d'amor i coherència. No és estrany que davant de tal procedir social, ètic i estètic, (com molts dels grans músics de la història que han mantingut un compromís polític amb la seua terra parell al de la seua intenció artística) institucions culturals i polítiques hagen reconegut en tants i tants seguits com justificats homenatges, la teua coherència i el teu tarannà sincer i autèntic d'artista i de ser humà.

El teu Matilde, fou un testimoni de la cultura del teu poble, sense haver variat mai els fonaments de les teues creences, mantingut amb gallardia, amb decisió i amb fe. Volguera fixarme, a títol d'exemple, en les dificultats de l'estrena de *La filla del rei Barbut*, que fou i és, i per descomptat serà, un paradigma fonamental de la cultura del teu poble, d'eixe poble que sempre ha reconegut, el propòsit creatiu que va establir una fita en la configuració de la seua història popular.

Tu vas donar veu a Tombatossals i a tota la seua conlloga, vas fer caminar al Rei Barbut als acords d'una marxa que solemnitza els moments més transcendentals de la vida de Castelló, però sobretot has posat música a l'ambient de la nostra forma de ser, de les creences populars, religioses i del sentiment de raça nadiua.

Foto: Cèsar Mateu *Levante de Castelló*.

És natural que tu, que has aconseguit tots els guardons que pot ambicionar qualsevol artista (i més) digueres que ser filla predilecta del teu poble, era el que majorment anhelaves.

Tu vas fer cultura i ho vas fer amb alegria perquè l'alegria era, tal vegada, la més important de les referències del teu caràcter; l'alegria de què parlava Montaigne quan deia: «la prova més clara de la saviesa és una alegria contínua». Que bé t'ajusta eixa sentència! Perquè allà on tu estigueres, la teua presència era manifesta per la força de la teua expansiva qualitat humana, que irradiava vitalitat i

satisfacció. És eixe ser el que et va fer guanyar-te tants i tants amics, i el que te va fer ser reconeguda, admirada, però sobretot estimada. L'he contada moltes vegades, però no puc deixar de recordar ara l'anècdota de la teua resposta a la meua felicitació quan vas complir huitanta anys. «Que huitanta anys més joves» et vaig dir jo amb admiració! I tu me vas respondre: «és que tinc més experiència que tu en ser-ho.» Tu sols tens cinquanta anys de joventut i jo trenta més.

L'anècdota és un testimoni. Un testimoni de vitalitat i efusió com el que també destil·len les teues pintures sobre vidre, plenes a més de fantasia. Una altra referència del teu art.

I és que tu Matilde vas ser artista en tota la dimensió de la paraula.

Matilde eres un mite en vida i ara més al gaudir de l'eternitat. Un mite i no és en absolut un ditrambe, perquè vas saber fer una projecció de la teua vida que ha deixat àuria al teu voltant. Això és inqüestionable. En tu s'han encarnat aquelles paraules d'Òscar Wilde: «El menys freqüent d'este món és viure. La majoria de la gent simplement existix.» Tu has viscut amb intensitat, amb tanta intensitat que el teu viure irradiava una particular i encesa energia, com les peretes. Has estat i seràs la gaiata de la nostra cultura: històrica però actual, tradicional però renovada.

Per això en declarar-te filla predilecta, l'ajuntament no va fer més que connectar l'endoll a un dels acumuladors més importants del corrent cultural de la història de Castelló. El de la cultura i també de tradició festívola que et trobava sempre present als seus actes, com a convidada sempiterna.

Avui que plorem la teua pèrdua ens queda perpètua la teua música, principal testimoni del teu art i en particular els acords de la *Marxa de la Ciutat* que t'eternitza per sempre i per a sempre, en la memòria històrica del nostre poble.

¹ (Paraules dites en la Capella Ardent a l'Ajuntament de Castelló el dissabte 8 d'octubre de 2007)

MATILDE SALVADOR

LA MATILDE QUE JO VAIG CONÈIXER¹

Per Enric Nomdedéu i Biosca

Explica Toni Gascó que, quan Matilde va aconseguir els 80, ell la va felicitar, dient-li que estava fantàstica per eixa edat i que la trobava jove. Matilde, amb eixa intel·ligència amable que la caracteritzava, li va contestar: “és que tinc 30 anys d'experiència més que tu, en això de ser jove”. Jo tinc una edat que ni em permet lluir jovenalla, ni guardar memòria de massa anècdotes amb eixa generació que Matilde tanca.

Vaig conèixer Miquel Peris, primer quan jo era un marrec insolent que esperava, cigarreta encesa, a la meua germana a l'eixida del Bisbe Climent. La veu tronadora de Peris va ressonar a la meua esquena per renyar-me per fumar. Ho deia aquell home gran de cap cobert i cigarreta perenne. Més tard, un 31 de desembre (dia que anys després va triar per morir-se) vam xerrar al bar Darío amb una copa a les mans. Aquella conversa em dugué a la lectura del Miquel Peris poeta. I a saber que una compositora local li havia musicat poemes, i que junts havien parit el Betlem de la Pigà. Acabava de descobrir Matilde Salvador.

Segur que no sóc jo la persona més adequada per retre un homenatge a Matilde. No sé gaire de música, ni sóc ni de bons tros una de les persones que més la va tractar. Però potser per això, la meua visió d'ella pugua ser un poc menys apassionada, tot i que ja els dic ara que molt poc menys. Sigui la meua l'opinió d'un castellanenc més.

Matilde ha estat una dona valenta, allò que se'n diu una pionera. En el món masculinitzat que li va tocar viure, va reivindicar el seu dret a ser allò que ella volia. I que ella em guarde de mentir, però crec que el que volia ser era feliç. I ser feliç des de la llibertat. Eixa llibertat la va dur a ser la compositora que desitjava ser. Quan per una dona era difícil donar el do de pit, Matilde va donar l'escala policroma sencera. I amb set notes va inventar un món complex, de matisos impensables; com amb els set colors de l'arc de Sant Martí, va inventar-se un univers de vidres senzills. Matilde ha estat una dona conseqüent amb la seua cultura, la seua llengua, els costums i les tradicions del seu país. Si és cert que només des del localisme es pot ser universal, Matilde és universal per

Homenatge a la Sang dels moros. Magdalena 2004.

castellanera i per valenciana. Un persona d'una fidelitat absoluta a la rabassa maternal, a la llengua pairal. Una patriota. Segurament per això costà tant que fora nomenada Filla Predilecta, o que un Institut duguera el seu nom. Tan de bo, molts que ara la ploren, l'hagueren defensat en vida.

Ja de gran havia vist a Matilde a l'homenatge a la Sang dels Moros del Castell Vell, o al de Tombatossals al Molí de la Font, o fins i tot a aquell Vitol que feien amb “El Yeti” a la porta del Fadrí. Ha estat, però, la meua vida pública, la que m'ha ofert el

privilegi de tractar-la mínimament. Compartir amb ella l'emoció de veure-la nomenada Filla Predilecta de la Ciutat, i sobretot, la Magdalena.

Els dos darrers anys que Matilde va pujar a la Magdalena, vaig tindre l'honor que em triara com la seua gaiata. Era agafada del meu braç, que caminava eixerida i decidida, “turó de la pàtria” amunt, per fer sentit homenatge a la Sang dels Moros. Matilde llençava el ram de flors feréstegues i d'altres tiges tot just collit, després d'unes paraules sempre encertades de Porcar. Un dels anys, guarde la foto que ens va fer el Dr. Pradells, la ja fràgil figura de Matilde es veia més menuda que mai, del braç d'un homenot com jo, que vestia com la tradició demana. Crec que va ser José Juan Sidro qui, socarró com sempre, va amollar un contundent: “Au Matilde, que hui si que estàs ben protegida amb eixe Tombatossals!”

L'any passat Matilde ja no va poder pujar a la Magdalena, les forces ja no donaven per tant. Tot just encetat octubre, Matilde va aclucar definitivament els ulls. Ara, habitant només de cors i memòries, no podrà assistir a la recuperada representació de la seua òpera “La filla del Rei Barbut”. Matilde Salvador se n'ha anat al Parnàs, a ensenyar-los música a les muses. Allí l'espera, batuta en mà, el seu marit, el mestre Asencio, i tants i tants amics que encetaren el viatge abans que ella, i com ella, abans d'hora. Diuen que, quan Matilde va creuar la porta del seu nou món, i va preguntar per Miquel Peris, sonaven de fons les notes de la Marxa de la Ciutat. Era la lira del Rei David i les trompetes dels arcàngels que donaven la benvinguda a la Infantona del Cel.

¹ (Paraules dites en la Capella Ardent a l'Ajuntament de Castelló el dissabte 8 d'octubre de 2007)

MATILDE SALVADOR

ON TU VAS SONA CASTELLÓ¹...

Per Alberto Fabra i Part

Matilde Salvador, ho deia contínuament, “tot el món em diu que allà on vaig, sona Castelló”. Ara, s’escoltarà segur entre les estrelles. Ara, en estos mateixos moments, el nom de Castelló, transformat en música, s’ha convertit en la simfonia que allà on les grans persones arriben per a l’eternitat, recorda el què és, el que significa ser de Castelló.

La nostra única filla predilecta de la ciutat s’ha anat i Castelló està de dol. La pèrdua no sols ha sigut de la ciutat, sinó de cada una de les

dones i homes de Castelló, perquè ella era una persona implicada amb tots els sectors culturals i socials de la ciutat. Sempre al costat d’aquells que promovien la cultura, la llengua, la tradició, la música, el teatre, les arts. Sempre al capdavant de qualsevol iniciativa que suposarà donar-li valor a la cultura del poble castellanenc.

Va ser precoç en el seu aprenentatge de la música, no debades en la seua família es respirava una llarga tradició artística. Les vesprades de diumenge en casa de la seua família es dedicaven a la música de cambra amb la participació de la seua germana i de son pare. Tal vegada per eixa rapidesa a amar la música la seua capacitat de treballar i de generar art ha sigut tan prolífica.

Matilde Salvador ha acumulat al llarg de la seua vida, grans reconeixements i homenatges. En la seua ciutat, Castelló, ha arribat al màxim alt; va rebre la medalla d’or de la Universitat Jaume I, i la distinció més important que qualsevol persona pot rebre de la ciutat que la va veure nàixer. Així, el 18 de desembre del 2003, en el dia de l’esperança, quasi com a premonició del que la seua obra significa per a la ciutat, Matilde Salvador va ser anomenada Filla Predilecta de Castelló amb l’aclamació de tots els presents, corporació, entitats de la ciutat i castellanencs que van abarrotar el saló de plens i van rendir just homenatge a una vida brindada a la cultura que és el més gran que una societat té, perquè és l’aval de la seua història i el compromís del seu futur.

I encara així, Castelló estarà sempre en deute amb Matilde, perquè, encara que ella ens haja deixat, per a nosaltres, per

Foto: Cèsar Mateu Levante de Castelló

sempre, ens hi ha llegat la seua música, les seues paraules, les seues cançons. Eixes que mesclaven la veu, que com ella deia era l’instrument més meravellós de tots, i les notes que amb la seua saviesa va saber acompanyar a poemes propis i dels autors més rellevants de la cultura de tota Espanya.

De Matilde, els que hem tingut la sort de compartir moments personals al seu costat, recordem el seu somriure, franc i radiant. La seua claredat d’idees, la seua sensatesa, la seua dolçor, però també la seua contundència. Perquè totes les dones que han

hagut de lluitar en un món eminentment masculí, necessiten una enorme força vital que les fa brillar, amb més fermesa.

La filla del rei Barbut, Les hores, Planys, cançons i una nadala, Cantada de l’ocell, Vinatea són algunes de les seues grans obres. Però entre les seues aportacions a la nostra cultura, quedaran vives per sempre en els nostres cors, dos treballs que suposen el més arrelat de Castelló. *El Betlem de la Pigà*, on colze a colze amb **Miquel Peris**, va recuperar l’antiga tradició de contar rondalles i records de la quotidianitat en els albors del Nadal. On l’enginy popular es convertia en cultura i servia per al gaudi i l’expressió de tots. La viva expressió dels pensaments de les gents que hui en dia continua pervivint. I per descomptat, la *Marxa de la ciutat*.

Seran molts els que desconeguen que **Matilde** va crear esta marxa junt amb el seu marit, **Vicente Asencio**, quasi amb la inspiració de **Bernat Artola** en a penes una nit. Van compondre les notes del què és himne de Castelló en 1945, per a presentar-la a un concurs que l’Ajuntament havia convocat. I ho van fer anònimament, sota el lema de *Tombatossals*, i van guanyar el concurs.

Per això el gegant mitològic que representa la grandesa de la ciutat de Castelló hui plora, i no ho fa per la *Serena de la Mar*, sinó per la que pràcticament va ser la seua mentora. La ciutat està de dol, la nostra ambaixadora de la cultura castellanenca ens ha deixat i per això, les campanes de la ciutat, Vicent i Maria repicaran a dol per **Matilde** des de l’alt del Fadrí des de l’alt del campanar civil de Castelló.

MATILDE SALVADOR

MÚSICA PER A UNA LLENGUA

Per Manuel Carceller

A Matilde Salvador, música dotada d'un judici crític sempre justificat, no li escau la hipèrboleni l'adulació. Però no és menys cert que una intel·ligència artística sense vanitatis una proximitat a les grandeses i misèries de la cultura del nostre país han produït que la seua obra no tinga encara la consideració que es mereix.

La major part de la seua producció musical s'ha dedicat a la música escènica, la cançó de concert i la música coral. La veu i les seues volubles modulacions han estat sempre un centre d'atenció de l'humanisme de Matilde Salvador. Justament el primer guardó de la seua carrera va ser un accèssit en el concurs "Premis Musicals del País Valencià", en 1937, per *Tres cançons valencianes*, una de les seues primeres obres per a veu i piano.

L'interès per la veu humana, per una veu que canta en una llengua determinada, en la llengua pròpia dels valencians, no és casual. Representa una contribució extraordinària a la presència de la nostra llengua catalana en el món de la creació musical del segle XX. Les seues òperes, *La Filla del Rei Barbut* (1943) –basada en la narració castellanenca *Tombatossals*–, i *Vinatea* (1974) presenten una aproximació a la cultura popular i a la nostra història, amb un significatiu simbolisme nacional.

Però la dedicació a la música per a la veu humana no s'esgota amb el gènere escènic. Matilde Salvador és –sens dubte– l'autora que més cançons de concert o *lieder* ha compost en la història de la nostra música. La nostra compositora ha creat 18 sèries sobre textos dels nostres poetes, amb un total de 150 cançons per a veu i piano o per a veu i orquestra. En els seus cicles ha musicat poemes catalans i valencians d'autors com Bernat Artola, Rafael Caria, Xavier Casp, Salvador Espriu, Joan Fuster o Miquel Peris; però també ha escrit cançons per a textos en castellà sefardita i en galleg.

La veu humana i les seues volubles modulacions han estat sempre un centre d'atenció de l'humanisme de Matilde Salvador. Aquest interès vocal ha tingut també una manifestació important en la música coral. Des dels anys trenta, Matilde Salvador ha creat una àmplia obra per a cor polifònic i també per a cor de veus iguals, adreçada pedagògicament a l'ensenyament musical dels infants. D'entre la seua àmplia producció cal destacar

---

MATILDE SALVADOR

Lliurament de la Creu de Sant Jordi a Matilde Salvador.

algunes fites. *La Cantada de l'Ocell i Viento, voz, álamo* –sobre un poema de Juan Ramon Jiménez– van guanyar el Premi nacional del “Concurs de composició vocal Joaquín Rodrigo” en 1967 i en 1973, respectivament. Les *Cinc sardanes vegetals*, dedicades a cinc arbres emblemàtics de la geografia de la nostra llengua –el roure de Serrabona, el pi de Formentor, Xiprers a Sinera, Oliveres de L'Alguer i La Carrasca de Culla– o *Les hores* (1983) per solistes, cor i orquestra, sobre textos de Salvador Espriu, representen les dues cares de la creació musical de Matilde Salvador, on els trets de la música popular apareixen com un motiu conductor de fons de la música pura.

De les cites de cançons populars fins a les harmonies dissonants de *Les hores*, la seua obra ha evolucionat buscant la depuració formal, l'abstracció. En el llenguatge universal de Matilde Salvador, l'element de la tradició nacional, encara que sempre estiga present, no es mai determinant. Seguint l'exemple de compositors com Stravinski, Falla o

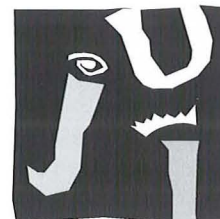
Bartok, en Matilde Salvador el llenguatge musical popular sol aparèixer de manera subterrània, sovint sense cites directes, però impregnant l'esperit de la composició. Es tracta, generalment, de temes inventats per l'autora, però que segueixen les pautes de la música popular.

Matilde Salvador, com va fer Manuel de Falla amb la música espanyola, ha alliberat la música valenciana de la visió del folklore com un fet estàtic o del passat. En la seua música el llenguatge musical popular evoluciona, es transforma, es fa definitivament present per a la música culta. Justament per això ens equivocaríem si pensàrem que l'autora del *Cançoner de la ciutat i terme de Castelló*, Premi de música “Ciutat de Castelló” en 1979, i encara injustament inèdit, és una compositora simplement de color local. En el món de la música, com en la resta de les facetes de la seua vida, Matilde Salvador se'ns ha presentat com una compositora amb vocació de servei a un país i a una cultura nacional.

MATILDE SALVADOR

L'UJI MOSTRA EL CONDOL PER LA MORT DE LA COMPOSITORA MATILDE SALVADOR

UNIVERSITAT
JAUME I

El rector de la Universitat Jaume I, Francisco Toledo, i el seu Consell de Direcció han transmès el condol de la comunitat universitària per la mort de Matilde Salvador, Medalla d'Or de la Universitat

Jaume I. Toledo ha significat el paper de la compositora castellanenca com un dels personatges capitals de la cultura castellanenca del segle XX, ja que va saber tant "conservar com transmetre la cultura que ens és més pròpia i enriquir-la amb una gran aportació creadora". Matilde Salvador, que va rebre la Medalla d'Or de l'UJI el 23 de setembre de 1998, representava, segons el rector, "tot allò que volem que siga la nostra Universitat: creadora, innovadora i que, alhora, tinga l'esperit de mantenir, conrear i transmetre, amb amor, la cultura del nostre poble".

Matilde Salvador (Castelló, 1918-València 2007) va rebre la Medalla d'Or de la Universitat Jaume I durant l'obertura del curs 1998/99, el 23 de setembre, en un acte acadèmic en què va oferir una particular lliçó magistral amb el títol de *Cançons de Matilde Salvador*, i que va consistir en un concert de piano acompanyat pel tenor José López Ferrer i en què va posar música a poemes de Josep Sebastià Pons, Bernat Artola, Joan Fuster, Rafael Caría i Xavier Casp.

Compositora, pintora, professora de música, Matilde Salvador va representar durant la seua vida "la millor tradició intel·lectual de Castelló", segons ha apuntat el rector Toledo,

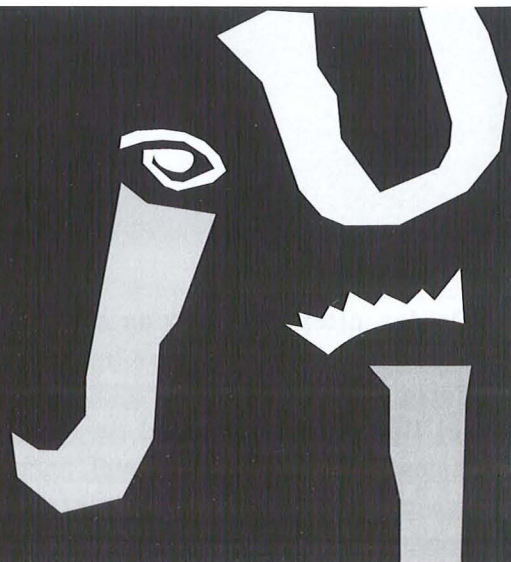
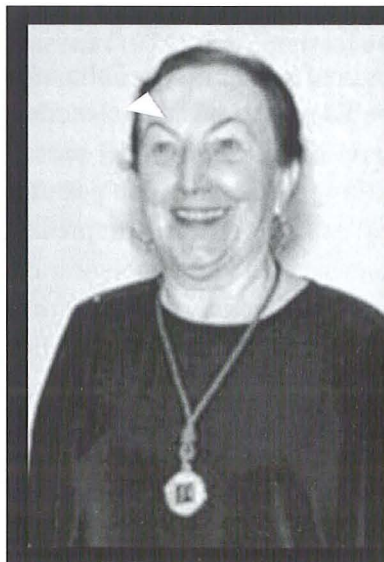
qui també ha volgut destacar el seu paper actiu en defensa dels drets de la dona i de la llengua pròpia. "Matilde

Salvador va ser una gran lluitadora, un exemple de compromís i un referent d'allò que volem per al nostre estudiantat i per a la nostra comunitat universitària.

La seua voluntat constant per ennoblir la nostra cultura pròpia i la seua passió per la creació ens acompanyaran per sempre com la seua millor herència", ha assenyalat Toledo.

Matilde Salvador, filla del violinista Josep Salvador i Ferrer, estudià amb Vicent Asencio, amb el qual es casà. És autora de més d'un centenar de cançons de concert amb texts de Xavier Casp, Salvador Espriu, Joan Fuster i altres escriptors valencians. Entre aquestes peces destaca la cançó nadalenca que va compondre expressament per a la Universitat Jaume I, *Nadala a la UJI*, amb lletra de Jesús Huguet.

L'Ajuntament de Castelló, que la va nomenar filla predilecta, ha organitzat per a demà dissabte, al saló de plens, la capella ardent de Matilde Salvador, que estarà oberta de 9 a 12 h, i a la qual s'ha adherit la Universitat Jaume I i durant la qual, a les 10.30 h, l'Orfeó Universitari interpretarà diverses peces de la compositora com a homenatge pòstum i tribut de reconeixement.

MATILDE SALVADOR

QUE SEGUISCA LA MÚSICA, MATILDE

Per Vicente Farnós de los Santos
 Director executiu de Castelló Cultural
 President de la Colla del Rei Barbut

Silenci. Silenci. El silenci va arribar d'improvís el divendres 5 d'octubre, a mig matí, i des de llavors ho va inundar tot, Matilde. Te'n vas anar com havies viscut, senzilla i amb l'afecte que vas saber guanyar-te dia a dia, el dels teus i el de tots aquells que admirem la teua obra, la més important que ens haja deixat mai cap compositor castellonenc. Silenci. El silenci és també música, com bé vas ensenyar, una música queda, aturada, buida, un alt per al pensament, per a la reflexió, per a preparar l'esperit per a més emoció. I així ens hem quedat des que te'n vas anar, des que ens vas deixar sense esperar tan sols a la reedició de la teua Filla del Rei Barbut, el teu al·legat musical per recuperar la nostra millor tradició cultural i reivindicar, al mateix temps, el paper de la dona. Tot un exemple. Com ho va ser també la teua vida.

Aquells que vam tenir la sort de conèixer-te, de compartir amb tu espais i moments, hem perdut una amiga, una dona meravellosa que sempre eres capaç de sorprendre'ns per la teua vitalitat, el teu humor intel·ligent i la teua exquisida sensibilitat. Una sensibilitat que a més tenies la magnífica habilitat de transmetre com ningú amb tot tipus de llenguatges, el de la música, però també el de la teua pintura, amb aqueixos quadres naïfs tan teus, i fins i tot amb la teua simple mirada, amb aqueixos ulls penetrants amb què ens miraves quan deies una veritat incontestable. O el teu somriure, i la teua rialla, que ens abraçava com un allegro. Ara la recorde tan potent com aquell dia que els membres de la Colla del Rei Barbut van voler reconèixer-te amb l'entrega del nostre Volaoret d'or, la distinció sincera d'un grup d'amics que sap, com tu, que només podem créixer si abans hem cuidat les nostres arrels, la nostra cultura més pròpia, el nostre particular mode de veure el món i intentar millorar-lo i del que tu ets ja, per ple dret, un dels seus grans noms propis.

En aquest 2007 de commemoracions, de celebració dels 75 anys de les Normes de Castelló, des de Castelló Cultural havíem previst sumar-nos a aquesta festa del nostre idioma, de la nostra cultura, amb una producció única, la posada en escena de la teua òpera La filla del Rei Barbut, una de les teues obres més prodigioses i que aquest mes de desembre omplirà amb la teua música el nostre Teatre Principal. No vas voler,

Foto: Levante de Castelló

no vas poder esperar a veure-ho, però sabies ja que tots els implicats en aquest magne projecte abocaríem el millor de nosaltres mateixos en ell i que ho faríem amb tot el cor i l'admiració cap a la nostra millor compositora. Per això te'n vas anar tranquil·la, en silenci. No et defraudarem, Matilde, com estic segur que tampoc ho faran els castellonencs, les generacions actuals i les futures, que recordaran sempre el teu millor llegat, la teua obra. No hi ha millor homenatge pòstum que gaudir de tot allò al què vas dedicar la teua major entrega i passió, el teu geni creatiu per a ordenar i enllaçar les set notes d'una escala fins a fer que les nostres emocions afloren d'allò més profund. Silenci, silenci. Que seguisca la música, Matilde!

Amb la Col·laboració de:

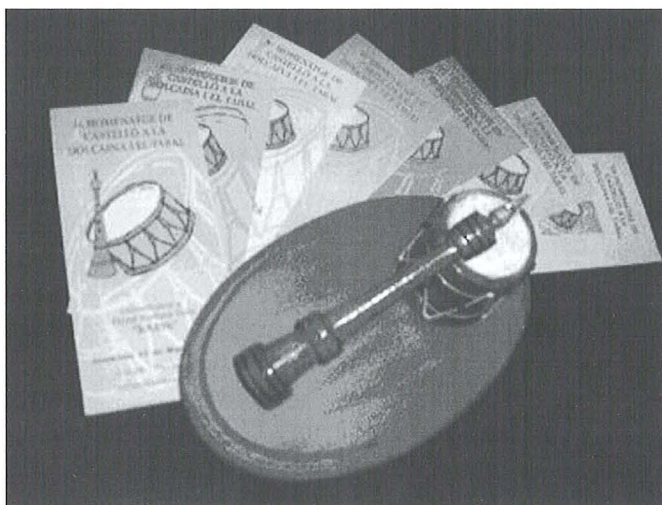
MATILDE SALVADOR

HUIT ANYS D'HOMENATGE DE LA CIUTAT DE CASTELLÓ A LA DOLÇAINA I EL TABAL. 2004 MATILDE SALVADOR

Per Enric Nomdedéu i Biosca

En la Magdalena del 2008 es farà el XVIIIé Homenatge de la Ciutat de Castelló a la Dolçaina i el Tabal, com és ja habitual emmarcat com acte oficial més de les nostres festes fundacionals per remarcar aquelles persones o institucions destacades en favor de nostres instruments més representatius, per la qual cosa mereix fer un parèntesi per a reflexionar des d'ací, sobre el que això representa:

Muntatge Díptics
Foto: Antoni Àguila

Fugint dels tòpics, imagine l'expressió de sorpresa que tindrien aquells dolçainers i tabaleters d'abans si veiessin la quantitat i qualitat de grups que hui proliferen per tot arreu, especialment a Castelló. Músics en tota la seua extensió de la paraula, sonadors d'antics instruments populars, els mateixos que fa unes dècades no gaudien del reconeixement i prestigi que en l'actualitat han aconseguit; prestigi aquest obtingut no sense l'esforç per part de tots, i principalment gràcies a la voluntat, traça i virtuosisme tant de qui els utilitza com de qui els dona alè.

El principal mèrit de l'esdeveniment recau en el nostre poble de Castelló per ser -en tota la seua extensió- qui homenatja, i menys nosaltres, institucions o grups: la junta de festes com a col·laborador i com a organitzadors la federació de colles, les escoles, els músics, cadascú en la seua tasca, tots com a constructors que any rere any ens donem cita el ja tradicional dimecres de Magdalena.

No sabem quina persona o entitat s'homenatjarà el 2008 però, de bon segur que serà important en el món que envolta la dolçaina i el tabal a Castelló, i més important encara per decidir-se entre nosaltres de manera unànime.

Cal recordar que van ser homenatjats, el desaparegut dolçainer de la Colla el Fadrí Vicent Barberà Valls "Karik" en el 2001, després va ser la Colla de Dolçainers i Tabaleters

de Castelló en el 2002, aleshores, exemple i referència de la resta de colles. Més endavant, en el 2003 es va homenatjar a Miquel Ferreres estudiós de l'instrument i els seus elements accessoris, més tard, en el 2004 un fita en la nostra ciutat: Matilde Salvador o el que és el mateix "La compositora de Castelló", Fernando del Rosario en el 2005, gran impulsor en la recuperació de la dolçaina i el tabal, l'homenatge del 2006 va ser per els recordats José María Illescas i Vicent Bacas

"Xamberga", la parella mítica del Grau. Finalment en el 2007 la "incombustible" Colla el Soroll aleshores, pioners en organitzar el primer aplec de dolçainers i tabaleters a la nostra ciutat. Tots ells han donat i donaran sens dubte, l'impuls necessari per seguir de manera professional o popular llançant les nostres notes a l'aire.

Matilde Salvador

Parlar de Matilde Salvador en tan reduït espai, és gairebé impossible, així que ho farem amb tota humilitat i alhora amb tota la il·lusió perquè l'esdeveniment l'hi mereix.

La compositora Matilde Salvador va néixer a Castelló l'any 1918 dins d'una família amb tradició artística i musical, i que ella ha continuat, destacant especialment en els apartats de música escènica i coral. El seu pare, violinista aficionat, va fundar la Societat Filarmònica i el Conservatori de Castelló, la seva tia gran pianista, la seva germana notable violinista, així com el seu marit Vicent Asencio, compositor exemple del lirisme i lluminositat d'una música en la més pura essència de l'escola valenciana.

MATILDE SALVADOR

Matilde Salvador

Homenatge a Matilde, Magdalena 2004.
Foto: Manolo Forcadell

“Homenaje a la poesía Femenina de América” (1950), “Canciones Infantiles” (1955) i “Endechas y Canciones de Sepharad” son les col·leccions vocals més significatives.

Per a cant solista i orquestra va compondre “Tres Cançons Valencianes” (1937), i utilitzant també el cor: “Un Plany per la mort de Falla” (1946), “La Missa de Lledó” (1967) i “Les Hores” (1974-75). A més de pianista de mèrit, assessora musical, amant de tradicions i gran viatgera, també podem gaudir de les seves obres de pintura sobre vidre. Aquesta és una faceta heretada de la seva mare, i que en l'actualitat li permet realitzar exposicions individuals i col·lectives.

Matilde Salvador, dona vitalista i activa, Filla Predilecta de Castelló, ha sabut entrar en el cor de tots els castellonencs, i especialment en el dels “Dolçainers i Tabaleters” perquè amb la seva incursió en aquesta especialitat musical ha compost les peces més sentimentals -així ho són per a nosaltres- com són entre unes altres: la “Marxa de la Ciutat” per la seva solemnitat i pel que representa, així com “El Betlem de la Pigà”, del què va escriure pàgines musicals que, intercalades amb l'acció, donen a la seva representació un aire únic i diferenciat de totes les manifestacions nadalenques que es realitzen a Castelló.

Com exemple, direm que Matilde va iniciar als sis anys estudis de piano, acabant i obtenint el títol acadèmic en el Conservatori de València als divuit anys.

Els castellanencs ens sentim orgullosos del que representa la seua persona i la seua música, de la qual cosa aquí només referim breus pinzellades: Va compondre dos ballets titulats “El Segoviano Esquivo” (1951), encàrrec del famós ballarí Antonio, i “El Sortilegio de Luna” (1954) per als festivals de dansa i música de Granada, i la seua carrera ha anat aconseguint un gran pes específic per la seva gran contribució al món de l'òpera: “La Filla del Rei Barbut”, “Vinatea”, així com la musicalització de molts poemes contemporanis.

Matilde va saber arribar i comunicar els seus propòsits per allò més personal i que possiblement és el més destacat de la seva àmplia producció: la música vocal, recollint herències de Falla i Turina, de l'Impressionisme francès i del seu admiradíssim Mompou. “Alba Lírica” (1939), “Seis Canciones Españolas” (1939), “Canciones de Nana y Desvelo” (1947), “Arietas de Primavera” (1948),

Amb la Col·laboració de:

INFORMACIÓ DOLÇAINA I TABAL

CURS ORGANITZAT PER LA FEDERACIÓ DE COLLES DE CASTELLÓ

Dilluns, dimarts i dimecres de 20 a 21'30 hores
Col·legi Públic "Serrano Suñer"

Del dilluns 1 d'octubre de 2007 fins dijous 28 de maig de 2008
(Reunió prèvia dijous 27 de setembre a les 20:00 hores)

Matrícula 100 € (Caixa Rural Castelló) Més informació: 656342752
E-mail: fedecas@ono.com • [http:// federaciodecolles.com](http://federaciodecolles.com)

Patrocina:

EXCM. AJUNTAMENT DE CASTELLÓ DE LA PLANA

Col·labora:

9è APLEC DE LA FEDERACIÓ VALENCIANA DE DOLÇAINERS I TABALETERS

Benvinguts a Muro!

Enguany la Xafigà estem de celebració, i hem tingut ganes de compartir-ho amb tots els dolçainers que vulguen venir i estar amb nosaltres. Nosaltres celebrem els 25 anys d'activitat com a grup, com a col·lectiu que inicialment es dedicava al conreu de la dolçaina i el tabal.

Molt ha plogut des del 82 i molt han canviat les coses per als que som aficionats a aquest menut troç de fusta. D'una situació quasi d'abandó hem passat a tenir colles en quasi tots els pobles del nostre estimat país, amb les seues corresponents escoles, mestres i alumnes que asseguruen la pervivència de l'instrument.

I és que nosaltres considerem que el que va canviar a aquells començaments dels 80 del segle passat, va ser precisament la formació de grups, el fet d'ajuntar-se un col·lectiu i donar-se ànim i empenyes per a continuar uns als altres. Amb algunes empenyes posteriors de directors, grups, mestres, hem arribat fins a 2007 amb una salut digna d'admiració.

Ens agradaria convertir aquest 9è Aplec de la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaleters en una festa de tots els que han cregut en la col·lectivitat per a assegurar la pervivència del nostre instrument.

Per això la programació de l'Aplec s'inicia de bon matí amb activitats sobre l'associacionisme com és l'Assemblea extraordinària de la FVDT i el "Torn de paraula" on ens agradaria compartir experiències sobre la gestió a tots els nivells dels nostres grups.

Vos rebrem a tots al moll de l'Estació que allotja el nostre Grup i anirem fins la plaça el Manzem en cercavila. Després volem que gaudiu del millor que musicalment vos podem oferir a Muro, i participeu a la xicoteta mostra de productes relacionats amb la dolçaina que estem preparant. Amb el sopar passarem a la festa, un bon concert de rock, per suposat amb dolçaina.

Vos esperem a tots i desitgem que passeu una bona jornada amb nosaltres.

INFORMACIÓ DOLÇAINA I TABAL

MILIONS I MILIONS DE GRÀCIES !!!

Diumenge, 23 / setembre / 2007

Milions de gràcies a tots els grups assistents els federats i els que no (que també en van vindre), milions de gràcies a tot el grup Baladre, milions de gràcies a les Filaes dels Maseros d'Alcoi i Maseros i Pirates de Muro, milions de gràcies a Tres Fan Ball, milions de gràcies a Juanra, milions de gràcies a Francisco, milions de gràcies a Mugroman, Odi i la Gossa Sorda, milions de gràcies a la Unió Musical de Muro, milions de gràcies a tota tota tota la Xafigà, milions de gràcies a l'Ajuntament i

tota la seua organització que no es veu però ahí està, milions de gràcies a José Rafael, milions de gràcies al temps que amb la seua aigua, pot ser va convertir aquesta festa en més especial!!!! (jeje si haguérem començat l'obra de l'Ebre a veure ara que fèiem amb tanta aigua)

Tenim moltes ganes de tornar a ajuntar-se en tots els dolçainers del país, així que ja sabeu quant més en siguem, més be ens ho passarem!!!!

9è APLEC DE LA FEDERACIÓ A MURO

Per José Manuel Milián
Colla XALOC

Enguanys els amics de la Xafigà van ser els encarregats d'organitzar-lo, aprofitant la celebració del seu XXVè aniversari.

El dissabte 22 de setembre, tots a l'autobús i cap a Muro. Els actes previstos feien que tots tinguérem molta il·lusió en aquesta jornada. Només hi havia una cosa un poc preocupant, les previsions meteorològiques. Tot i això des de Castelló no ens vam acovardir i vam estar representats per la Colla de Dolçainers i Tabaleters de Castelló, la Colla Xaloc i l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló.

En arribar a Muro, després d'esmorzar, reunió dels representants de totes les Colles de la Federació. (Ja que ens tenien a quasi tots allà, van voler aprofitar per a convocar-los, per que en les reunions ordinàries de la Federació "l'assistència brilla per la seua absència").

Després d'aquesta reunió ja se'ns va comunicar que el concert de Rock previst per a la nit es suspenia per la pluja. La nostra joventut es va endur una gran desil·lusió per que havien posat moltes esperances en poder assistir a aquest concert, sobre tot a l'actuació del grup "La Gossa Sorda". (Segur que alguns dels no tan joves va pensar: "arribarem prompte a casa")

Allà a les 12:00 del migdia una taula col·loqui amb intercanvi d'opinions entre els grups, sobre el seu funcionament i els seus problemes. També es va tractar el tema de l'organització de les diferents escoles de dolçaina i tabal. La veritat és que es van treure conclusions molt enriquidores per als que estem treballant en aquest àmbit. Mentre tant l'aigua continuava caient.

Després de dinar havíem de participar tots en una cercavila. Encara que plovia torrencialment, la quantitat de Colles que van acudir era molt considerable. Com no vam poder desfilar, estàvem tots al bar. (Que rar!!!)

Sota el paraigua, o simplement banyant-nos, vam acudir al cine de Muro. Allà es va muntar la fira de luthiers i algunes Colles ens van deleitar amb una cançó del seu repertori. Hem de dir que vam estar molt ben representats per la nostra Escola Municipal de Dolçaina i Tabal.

A les 19:00 hores "el concertazo". La Xafigà va preparar un concert preciós. Dirigit per José

Rafael Pascual Vilaplana, antic director de la Xafigà, en primer lloc van interpretar tres cançons només amb dolçaines i percussió. A continuació un parell més de peces junt amb alguns instruments de metall, per acabar amb altres dues cançons que van interpretar amb la Unió Musical de Muro al complet. Però es que per a rematar van tocar la coneguda marxa mora "Xavier el Coixo" fent alçar al públic entusiasmat amb la seua interpretació.

Sobre aquest concert, jo només vull fer una reflexió. En primer lloc valorar molt positivament el treball que s'està fent a Castelló per la dolçaina i el tabal, però cada vegada estic més convençut que el camí ha d'anar cap a una professionalització, no dels membres de les colles que toquem la dolçaina, per que ja no tenim edat ni temps i per que no s'ha de perdre tampoc la figura del que només vol tocar la dolçaina per a la seua gent i per a fer festa, però sí dels directores de les colles i dels mestres de les escoles. I això només ho podran fer els joves que ara estan empentant fort darrere nostre i només ho aconseguiran si els facilitem la possibilitat de que d'una vegada per totes al Conservatori de Castelló es puga estudiar aquest instrument.

Per acabar, només donar les gràcies a la Xafigà que a més d'organitzar-ho tot ens va convidar a sopar. L'enhorabona pel XXVè aniversari i sobre tot per l'extraordinari concert que ens van oferir, per que com diu un bon amic meu "el 9è APLEC no es recordarà per les gotes d'aigua caiguda"

HISTÒRIA

EL CASTELLÓ VELL

Albert Sánchez-Pantoja i Domínguez

El modern desenvolupament urbanístic del nostre Castelló fa canviar i evolucionar progressivament la fisonomia de la ciutat, però en el traçat viari de l'anomenat centre històric de la vila encara és perfectament perceptible el nucli original de la ciutat, al qual vull referir-me al present escrit.

Ha estat al passat segle XX quan s'han fet els estudis més ben documentats sobre el naixement de la vila de Castelló al segle XIII i va ser mossén Betí el primer que va estudiar seriosament la demografia i el procés de constitució de la nova ciutat, prenent com a base l'assentament de l'alqueria de Benarabe, nucli central de la dispersa població del Castelló islàmic.

Posteriorment han estat els cronistes de la ciutat Lluís Revest Corzo i Josep Sánchez Adell qui han ampliat els estudis de la configuració social i urbana de la capital de la Plana.

La primitiva estructura urbana va adoptar la forma del dibuix adjunt i respon al model de nova fundació típic del segle XIII, amb un traçat engraellat similar al que podem trobar també a Vila-real, amb la plaça de la vila al centre i el perímetre emmurallat.

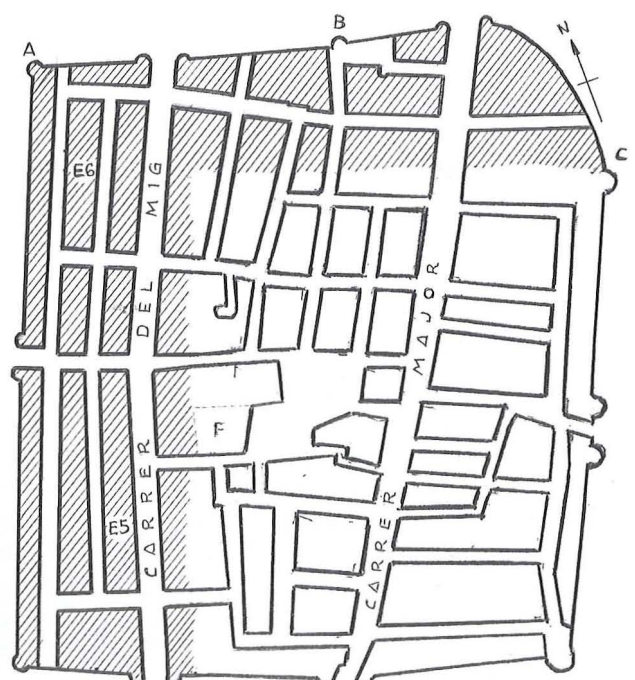
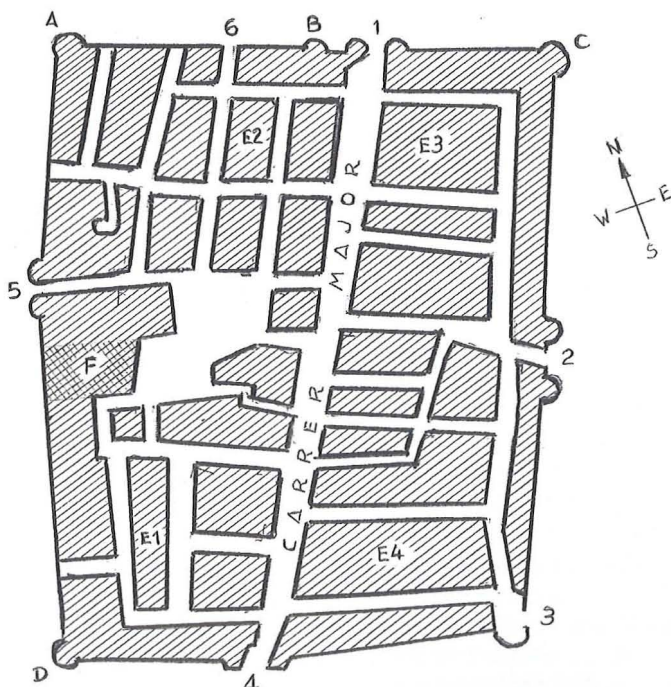
En realitat, aquesta estructura urbana segueix el model romà del "decumanus", amb dos principals carrers encreuats: el carrer Major en direcció NE-SW, amb l'actual carrer Colom i plaça Cardona Vives en direcció NW-SE.

El primitiu perímetre de la muralla comptava amb quatre torres i sis portals que donaven qualitat i caràcter al sistema fortificat defensiu de la ciutat.

Les torres eren les de Tramuntana (A), Alçaments (B), Jussana (C), i de l'Alcalatén (D). Els portals eren el de Ramon de Pauls (1), de l'Aigua (2), del Molí Roder (3), de Passanant (4), Mitjanam (5) i Juderia (6). Cal dir que aquestes muralles no eren de grans carreus de pedra com les que podem admirar a Morella o Montblanc i més aviat eren materials menys il·lustres -com la rajola o el morter- els seus principals components.

Dins del recinte emmurallat hi havia les esglésies de Santa Maria (E1), Sant Pere (E2), Sant Agustí (E3), i Sant Tomàs (E4).

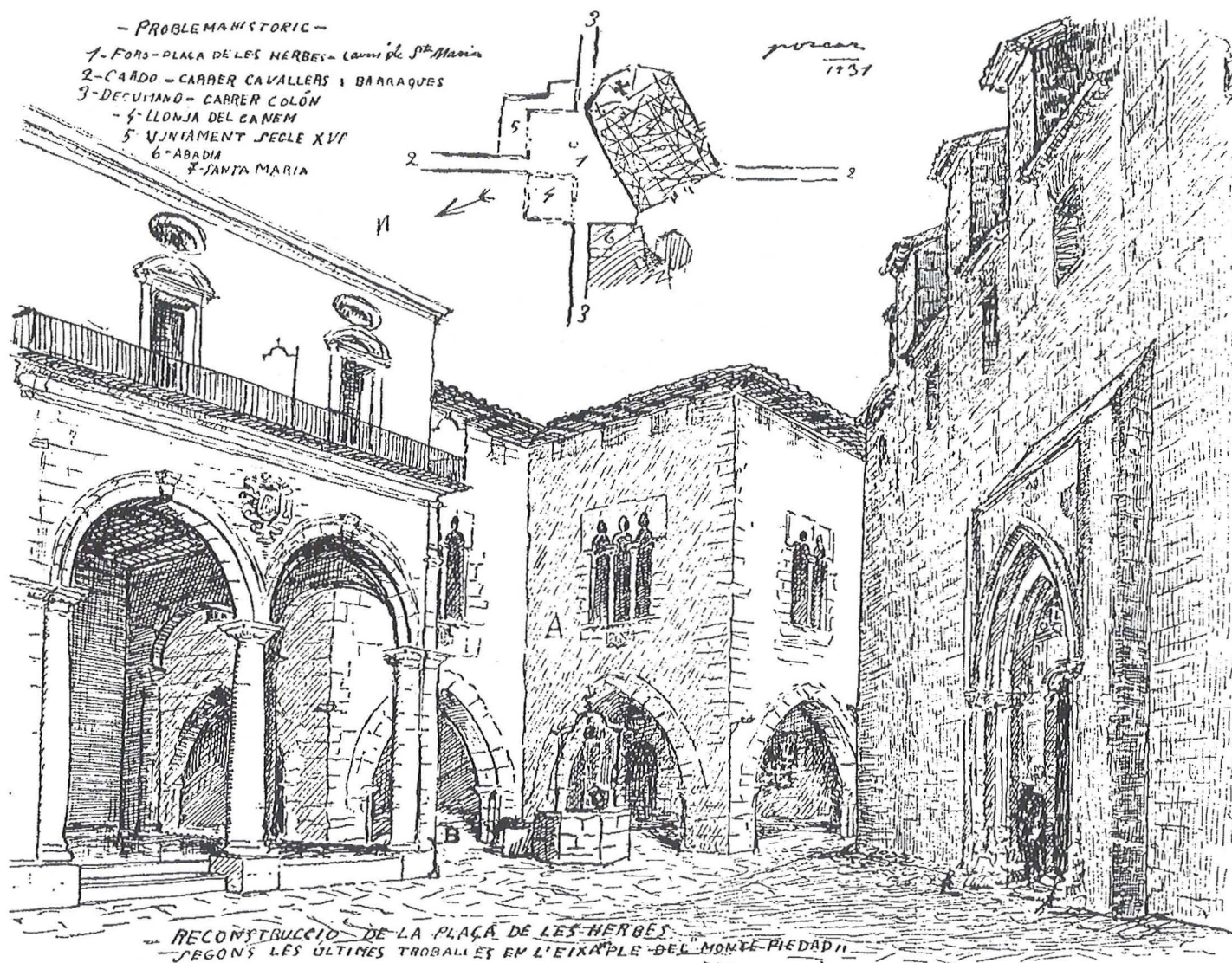
Un fossar (F) ocupava al segle XIII el lloc on actualment es troba la Casa de la Vila.

HISTÒRIA

EL CASTELLÓ ANTIC

Dibuix: Bautista Porcar

Entre els segles XIII i XIV alguns dels primitius i tortuosos carrers de caràcter islàmic van canviant per altres traçats més d'acord amb l'ortodox urbanisme cristià medieval.

Del segle XIV ens ha arribat un planol de la vila de Castelló, obra de l'historiador Viciàna, on pot apreciar-se el creixement de la ciutat cap al NE i el NW. Pel NE, la muralla es va situar sobre les actuals plaça de Clavé i carrer Sant Lluís, apareixent dins del recinte urbà el nou carrer de l'Estudi i l'actual d'Antoni Maura.

Pel NW l'eixampla és encara de major envergadura; aparèixen els nous carrers d'Enmig i d'Amunt i la muralla es situa sobre l'actual avinguda del rei en Jaume, amb el portal de la Fira a l'altura de l'actual carrer Colom. En aquest sector aparèixen les noves esglésies de Sant Joan (E5) i Sant Nicolau (E6).

Aquesta configuració urbanística de la ciutat del segle XIV que acabem de descriure es mantindrà pràcticament sense variacions durant quatre segles i serà com a conseqüència del reformisme borbònic, ja dins del segle XVIII, que es produirà l'expansió de la ciutat, principalment cap al nord i cap a l'oest.

De la ciutat medieval només ens resta el vestigi del traçat d'aquests carrers peatonals que resulten tan familiars a tots els castellanencs i que configuren el centre urbà de l'actual Castelló

També tenim, no ho oblidem, el que resta de la torre dels Alçaments, sortosament recuperada amb ocasió de les obres de construcció de l'aparcament de la plaça de les Aules.

Són testimonis inequívocs del Castelló vell que han arribat fins als nostres dies.

INFORMACIÓ

ACTA DEL JURAT DEL 8é PREMI DE NARRATIVA BREU "JOSEP PASCUAL TIRADO"

Reunits avui **dijous 4 d'octubre, a les 19:30 hores** en la sala de reunions de la **Llibreria Babel** de la nostra Ciutat, els membres del Jurat del "**8é Premi de Narrativa Breu "Josep Pascual Tirado"** compostat per.:

- **Vicent Pascual Roig**. President del jurat, mestre jubilat, i fill de Josep Pascual Tirado en representació de la **Diputació de Castelló**. Excusa la seua assistència.

- **Agustí Peiró**. Escriptor, representant a la **Llibreria Babel**.

- **Joan Andrés i Sorribes**. Escriptor, en nom de la **Federació Colles Castelló**.

- **Manel Alonso i Català**. En representació de **Brosquil Edicions**.

- **Josep Maria Rambla i Renau**, com a secretari del jurat, amb veu però sense vot en nom de la **comissió organitzadora**.

Després que cada membre aporte una selecció de relats dels 8 treballs presentats han aprovat donar el **1er Premi d'aquesta edició a:**

PEP CASTELLANO,

amb l'obra **DOTZE CONTES I MIG**.

Aquest veredicté és farà públic a tots els efectes, el proper **dissabte 8 d'octubre** via correu electrònic als **mitjans de comunicació**. El **dilluns 20 de novembre a les 20:00 hores, en el Saló de Plens del Palau de la Diputació**, és lliurarà el premi al guanyador de 2000 euros, per part de la **Diputació de Castelló**. **Brosquil Edicions** presentarà també l'edició del llibre.

I per a que conste, signem la present a la Ciutat de Castelló el dia quatre d'octubre de dos mil set.

AL VOLTANT DEL NOM DE LES COLLES "COLLA ALQUERIA BLAVA"

Epi Giménez González
President de la colla

Reunits un grup d'amics i amigues a la fi del segle 20, al voltant d'una taula, ben servida, i com no, de bona beguda, va néixer la colla "Alqueria blava".

Disposem d'un petit tractor, un remolc i amb això ens varem ficar de

ple en la setmana gran de les festes de la Magdalena.

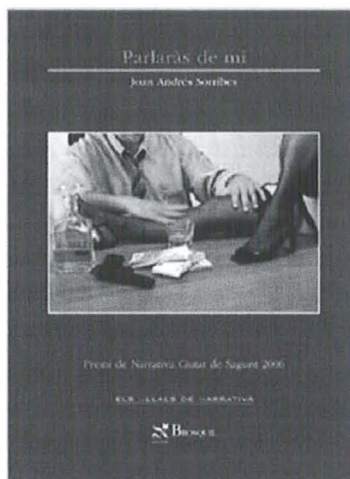
Però carregats d'il·lusió i fidels als nostres arrels, a les tradicions i a la nostra festa construïrem amb esforç el que és ara la nostra *alqueria blava*, que és per a cadascun dels membres de la colla la nostra millor representació, és la nostra aportació a festa gran de la Magdalena.

I orgullosos com estem amb la nostra alqueria blava, la traiem cada any amb il·lusió i orgull.

LLETRES D'ACÍ

SOBRE EL MÓN ACTUAL JOAN ANDRÉS
RETRATA UNA CIUTAT BEN PRÒXIMA

Joan Andrés Sorribes (Castelló de la Plana, 1947) es va donar a conèixer amb una trilogia de novel·les sobre tres moments històrics del País Valencià escassament tractats per la literatura. Però la seua última obra, "Parlaràs de mi" (Brosquil Edicions), suposa un canvi radical d'intencions. En efecte, la societat que ara retrata és una de ben pròxima i actual, tant és així que podria tractar-se de qualsevol

Per Vicent Usó
Cuadernos, diumenge 14/10/07
El Periódico Mediterráneo

de les ciutats on vivim. Ja no hi ha ibers, ni pagesos afectats pel règim feudal o la pesta ni soldats carlins, sinó que l'acció la protagonitzen prostitutes, esposes abandonades, immigrants procedents d'Àfrica o el Con Sud americà, bojos, cambres i periodistes. Amb "Parlaràs de mi"

* Sorribes va guanyar el premi Ciutat de Sagunt de 2006.

UN PASSEIG PER LA PREHISTÒRIA
Guia de l'art rupestre llevantí de Castelló
de Carme Olària

Universitat Jaume I de Castelló

La Universitat Jaume I presentà el passat dilluns 15 d'octubre la publicació *Un passeig per la prehistòria*, en la Lotja del Cànem, seu de la nostra universitat en la ciutat, amb l'assistència de la Secretària General de l'UJI, Mª Victòria Petit; el director del Museu de la Valltorta, i l'autora, Carme Olària, i comptarà amb l'assistència de nombrosos alcaldes de les poblacions que es mencionen al llibre.

Un passeig per la prehistòria. Guia de l'art rupestre llevantí de Castelló ofereix una visió de conjunt sobre l'art rupestre llevantí a través de la descripció i la il·lustració d'aproximadament 70 abrics pintats, amb indicacions sobre les possibilitats de visita que permeten al lector conèixer de més prop aquest testimoni artístic i cultural.

5e PREMI BERNAT CAPÓ
El romancer valencià de Àlvar Monferrer
Edicions Bullent

Més d'un centenar de romanços, cançons populars que l'autor ha considerat més representatives. Estan seleccionats en quatre apartats: els lírics i tradicionals, els religiosos, els relacionats amb la vida corrent i els humorístics i de festa. N'hi ha d'antics i de moderns, d'evolucionats al llarg dels anys per la tradició oral i de creats fa relativament poc.

INFORMACIÓ

NOVEMBRE TEMPLER

Dissabte 3

Centre Cultural les Aules a les 20:00 h.

- Presentació del Mestre Templar 2008, En **Lorenzo Ramírez Portolés**
- Conferència de **Josep Guijarro** sobre el misteri de Rennes le Château i el verdader llinatge de Jesús.

Divendres 9

Cau Templar (Carrer de Sant Francesc, 33) a les 18:30 h

- Taller de confecció de targetes de Nadal dirigit a xiquets/tes fins a 16 anys. Patrocina **Impremta Gramón**.

Dissabte 10 de Novembre

Centre Cultural les Aules a les 20:00 h

- Taula de Poesia amb els poetes castellanencs **Antonio Arbeloa, Virginia Porcar i Rafael Lloret**.

Diumenge 11 de Novembre

Auditori de Castelló a les 12:00 h

- Concert de la Banda Municipal de Castelló dirigida pel mestre *Francisco Signes Castelló*. Concert patrocinat pels **Cavallers Templers de Castelló**

Dissabte 17

II NIT TEMPLÀRIA

Casc històric de Castelló, Concentració en l'avinguda Rei En Jaume a les 19:15 h

- Pregó a càrrec de **Miguel Àngel Mulet**
- Cercavila fins a la plaça Major
- Iniciació nous Cavallers i Gran Sopar Medieval.

Divendres 23

Cau Templar (Carrer de Sant Francesc, 33) a les 18:30 h

- Taller de decoració d'envasos de vidre dirigit a xiquets/tes fins a 16 anys.

Dissabte 24

Ermita de Sant Roca de Canet (acte no públic)

- Jornada de convivència i reflexió dels Cavallers Templers.

Centre Cultural les Aules a les 20:00 h

- Conferència a càrrec de Germán Reguillo sobre els Templers.

Dissabte 1 de desembre

Restaurant Celebrity Playa a les 21:00 h

- Sopar de Gala i nomenament d'En Lorenzo Ramírez com a Mestre Templar 2008, "Güido de Sellón".

PERFIL

LORENZO RAMÍREZ, GÜIDO DE SELLÓN

L'Associació Cultural "Cavallers Templaris de Castelló" naix l'any 2003 amb l'afany de conèixer la incidència de l'Orde del temple en la província de Castelló i el saber de com van viure en les nostres terres aquells monjos guerrers, amb la pretensió de ser un punt de referència per a tot aquell que desitge saber quelcom sobre el Temple, conèixer aquells templers que van ensenyar al nostre Rei Jaume I el Conquistador a ser home, a ser guerrer i a ser rei. El monjo guerrer que va destacar sobre tots va ser el Mestre Guillem de Mont-Rodó, tutor de Jaume I, i que li va impartir les seues primeres lliçons en el castell de Monsó durant 4 anys.

L'Associació castellanenca, des de la seua fundació i tots els anys, homenatja un personatge o institució amb el càrrec honorífic de GRAN MESTRE TEMPLER. Esta mateixa setmana han designat com a Mestre Templar per a les festes de la Magdalena del 2008 al pintor Lorenzo Ramírez. Ramírez encarnarà la figura de Güido de

Sellón, qui va estar al capdavant de la sobirana Orde del temple l'any 1183.

L'artista substituirà en el càrrec a José Luis València, -director del periòdic local Mediterráneo-, qui va ostentar la

representació del cavaller de l'orde Berenguer d'Avignon.

Així el magnífic pintor i millor amic Lorenzo es converteix en el sisè Mestre de l'any dels templers. El primer va ser l'Ajuntament de Monsó (2003); el segon, l'alcalde, Alberto Fabra (2004), quan ocupava el càrrec de tinent d'alcalde de l'Ajuntament; el tercer, el pintor Ripollès (2005); la quarta, la diputada autonòmica Aristol Linxares (2006) i el cinquè, José Luis València (2007).

GENT DE FESTA

RETRAT D' UN FESTER: Vicent Ballester Betí

Per Fèlix Franco

Comanador dels Cavallers Templers de Castelló

Vicente Ballester Betí naix a Castelló un 5 de febrer de 1946, “a l'ombra del campanar”, en el carrer Cardona Vives, 2 (*carrer de l'aigua*), el seu primer col·legi va ser el de les antigues Aules, per a passar posteriorment la col·legi Herrero. Inicia els seus estudis en l'antiga escola de *Maestria Industrial* i després en l'Institut Francisco Ribalta.

Els seus passos pel món fester comencen en 1966 quan entra a formar part de la Germandat dels Cavallers de la Conquesta participant aquell any en la “Cavalcada del Pregó”.

Entre 1966 i 1967 es converteix en president de la Gaiata 9, aleshores denominada sector avinguda Cernuda i Velasco i adjacents. Com moltes parelles de la nostra ciutat coneix a la que és la seua esposa, la polifacètica i televisiva Tere Gallén que aquell any ere la madrina de la Gaiata 12 i Reina de les festes de Sant Pere, l'any següent dama de la ciutat.

En 1971 contrau matrimoni amb Tere fruit del qual naixen dos fills Pablo i Teresa, aquesta última també va ser dama i reina de les festes del Grau emulant sa mare i a més a més, dona de companya de la Germandat dels Cavallers de la Conquesta.

Passa a ser vicepresident de la Gaiata 12 “El Grau” els anys 1988/89 i des de 1991 al 1994 es fa càrrec com a president de la Gaiata 10 “El Toll” obtenint aquesta ota la seua tutela nombrosos premis.

L'any del cinquantenari de les nostres festes, entra a formar part de la Junta de Festes de Castelló i en 1999 es converteix en peça fonamental de l'auge de la Milícia Templària de la Germandat dels Cavallers de la Conquesta. L'any 2002 es crea a Castelló, l'Associació Cultural Cavallers Templers de Castelló (actualment dins de la Federació de Colles) sent un dels seus fundadors i passant a ostentar el càrrec de Gonfanoner (*custodi del beaussant*).

A hores d'ara és el Gran Mestre dels Cavallers Templers de Castelló, encarnant el personatge d'Andrés de Montbard.

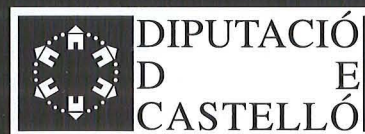

Vicent Ballester amb José Luis Valencia.

Durant el seu mandat els Cavallers Templers de Castelló han representat a la nostra ciutat en nombroses poblacions, tant de la nostra Comunitat com fora d'ella, com per exemple en la ciutat francesa de Lió, portant el nom de Castelló i de la Comunitat Valenciana a la Vall del Rho. Així mateix forma part de la Junta de govern de la Reial Confraria de la Mare de Déu de Lledó i membre de la Confraria del Crist de Medinaceli de Castelló

La seua passió és la seua néta Andrea (ama infantil dels Templers) i sobretot treballar per i per a les festes de Castelló. La seua néta Andrea té en el seu iaio un personatge referent dins de les festes de Castelló.

Amb la Col·laboració de:

XAFARDECOLLES

NOTÍCIES ÍNTIMES DEL MÓN DE LES COLLES

Informa Joan Josep Trilles i Font

• **Nit de Sant Joan.** Una vegada més, tots els actes han estat un èxit en tots els sentits (visita al Planetari, Animació, Cercavila, Coques de Sant Joan, Sopar, Dimonis, Castell de Focs, Primer Bany, Orquestra, ...) estem convençuts de que aquesta festa (veure fotos en la contraportada darrera) s'ha convertit en la segona més multitudinària –després de Magdalena– de la nostra ciutat. La **Comissió** encapçalada per **Eliseu** s'ho van *currar* de valent, gràcies per la feina ben feta.

• **Premi Narrativa Breu “Josep Pascual Tirado”.** Com comprovareu si llegiu l'acta de la pàgina 14, **Pep Castellano** amb l'obra *Dotze contes i mig* ha guanyat la 8a edició. El dilluns 19 de novembre a les 20:00 hores se li lliurarà el premi en el Saló de Plens de la Diputació de Castelló. Esteu tot convidats, hi haurà sorpresa.

• **Andrea i Laia, reines de les Festes de Castelló 2008, comencen el seu regnat al Teatre Principal.** El divendres 7 d'octubre fou el Nomenament Oficial i Imposició de la Banda que acredita com a Reina Infantil de les festes de Castelló 2008 a **Andrea Palacios Pardo**. També els va ser imposada a les Dames de la Ciutat Infants i Madrines Infants de les Gaiates 2008. El dissabte li tocà a la Reina **Laia Bacas Casanova** i a la seua Cort d'Honor i les Madrines dels sectors. També estigueren presents les màximes representants de les Fogueres d'Alacant i Falles de València.

• Els companys de la **Colla “Xaloc”** no paren, ara acaben de presentar un vídeo per promocionar l'esquadra de Trabucaires, per a més informació entreu en <http://www.collacaloc.com> o en <http://www.collaxaloc.es>

• **La tecnologia ha arribat al món de la dolçaina.** Javier Vila ens ha fet arribar un reportatge de com fabrica dolçaines de tefló. Si el voleu veure entreu en <http://www.collaxaloc.com>, entreu en l'apartat notícies, després en la zona de “*al voltant del món de la dolçaina*”.

• **La Gaiata 7 “Cor de la Ciutat” presentà el seu “Himne”.** El passat divendres 26 d'octubre tingué lloc l'estrena en el Centre Municipal de Cultura interpretat pel Grup Musical “Canya de sucre” i “Pepe Falomir i els seus violins”. Ah, m'oblidava, la lletra és del benivolgut, **Vicent-Jaume Almela i Eixau**.

• Han començat les **presentacions de Gaiates a la Pèrgola**, si esteu interessats en participar no dubteu en comunicar-vos amb Joanjo Trilles. Una vegada més donem les gràcies a les Colles de Dolçainers i Tabaleters de la nostra Federació que sempre estan a punt.

• **Més sobre el tancament de TV3.** Antoni Tàpies hi col·labora amb una obra original. Pujol i Maragall signen una carta per reclamar la implicació de les institucions.

Acció Cultural del País Valencià vol que tota la societat civil prengui consciència de l'agressió a la llibertat d'expressió i a la pluralitat informativa que suposaria el tancament de les emissions de TV3 al País Valencià. La campanya, que s'ha presentat a València i a Barcelona, compta amb el suport de Jordi Pujol i de Pasqual Maragall,

---

XAFARDECOLLES

---

que han signat aquesta carta, i amb la d'Antoni Tàpies, qui ha cedit aquesta obra original.

• Mullada a Muro.

La Colla de Dolçainers i Tabaleters de Castelló, la Colla "Xaloc" i l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal participaren, millor dit, es mullaren en el 9é Aplec de la federació Valenciana de Dolçainers i Tabaleters. La gent de Castelló va fer costat als companys de **La Xafigà** en el seu **25é aniversari**.

• **Nit Templària.** Els companys de la Colla Cavallers Templers de Castelló estan remonent mar i terra per fer possible la II Nit Templària, que no es va poder fer en setembre per problemes tècnics.

• **Centenari del naixement de Lluís Sales Boli.** Miguel Gómez de la colla "Khadrell" i Joanjo Trilles de la colla "El mitget" amb col·laboració de **Tónico Gascó**, Cronista Oficial de la Ciutat estan ultimant tota una mena d'actes per reivindicar la figura de Lluís Sales Boli en el seu centenari (exposicions, xerrades, publicacions, concerts,...) pel proper mes de febrer. El nostre personatge entre altres: signà les *Normes de Castelló del 32*; va escriure la *Fontrobada*; dissenyà el *vestit de castellanera*; els decorats de

l'òpera *La Filla del Rei Barbut*; també ajudà en l'organització del primer *Pregó* (1945); va fer els *ex libris* del Tombatossals; gran *miniaturista* amb una gran producció de *pergamins*; ... Tot serà possible gràcies a l'Ajuntament de Castelló, Castelló Cultural – Generalitat Valenciana, Universitat Jaume I, Autoritat Portuària, Junta de Festes i Federació Colles de Castelló.

TEATRE PRINCIPAL
Programació otoño ~ Programació tardor
2007

14 i 16 DICEMBRE/DESEMBRE
VIII Cicle d'Òpera a Castelló
LA FILLA DEL REI BARBUT
Teatre Principal de Castelló

• **La Filla del Rei Barbut.** No vos oblideu, gràcies a Castelló Cultural i dins del VIII Cicle d'Òpera a Castelló i aprofitant el 75é Aniversari de les "Normes de Castelló", els dies 14 i 16 de desembre podrem gaudir d'aquesta obra de Matilde Salvador al Teatre Principal.

• **El proper 21 de desembre estarem de festa, gaudirem d'una mena d'actes per celebrar aquest esdeveniment.** Tothom es fa reso, però ens cal, en

qüestió de "llengua", celebrar el dia a dia.

• **Futbol Sala.** Una temporada més està en marxa, la gent de la "Botifarra" no para, i a més a més, ens diuen que per qüestions del futbol, els dimecres a les 20:00 hores estaran en el despatx de la Federació. S'informa que la lliga ja ha començat i participen 12 colles i 4 gaiates.

COMUNICAT DE PREMSA D'ACPV València, 24 d'octubre de 2007

ACPV ES FELICITA PER LA DECISIÓ DEL GOVERN ESPANYOL PEL QUE FA AL TERCER MULTIPLEX I INSTA LA GENERALITAT A RETIRAR LA SANCIO ECONÒMICA A L'ENTITAT COM A MOSTRA DE LA SEUA VOLUNTAT D'ARRIBAR A ACORDS.

Davant l'anunci del Ministeri d'Indústria d'oferir un tercer múltiplex als governs autonòmics que signen un acord de reciprocitat entre televisions públiques i que ja tinguen ocupats els dos múltiplex dels quals disposen a hores d'ara, Acció Cultural del País Valencià es felicita de que s'amplie l'oferta comunicativa i la cesió de freqüències a les comunitats autònomes.

Igualment, ACPV considera que després d'aquest anunci del govern espanyol, el Govern Valencià queda finalment sense excuses per negociar l'acord amb la Generalitat de Catalunya i garantir la reciprocitat de les emissions autonòmiques realitzades en una mateixa llengua tot i que cal recordar que les excuses tècniques esmentades sempre per Camps, no són certes, ja que com tots sabeu TV3 porta

emetent-se durant més de 20 anys al País Valencià i el darrer any ho ha fet amb tecnologia digital sense cap entrebanc tècnic.

ACPV insisteix que estem davant d'un conflicte polític i legal, mai tècnic i en aquest sentit recorda que la sanció econòmica de 300.000 euros imposada a ACPV per emetre TV3 al País Valencià continua vigent, i és executiva, igual que ho és l'ordre de tancament dels repetidors de TVC propietat d'aquesta entitat que es pot produir en qualsevol moment.

El Govern Valencià demostrarà la seua voluntat política d'arribar a un acord de reciprocitat si deixa sense efecte la sanció econòmica de 300.000 euros imposada contra ACPV i suspén l'ordre de tancament dels repetidors d'aquesta entitat.

VOCABULARI COLLER

Nota de la redacció: Aquesta redacció no es fa responsable del contingut d'aquest vocabulari, tot i això anima a tothom que el trobe a les seues mans que sàpiga entendre amb bon humor el sentit i l'aportació que pretén fer. Així mateix, qui pugui aportar més definicions que ens les facen arribar per correu al carrer Antoni Maura, 4-3r 12001 Castelló, fent referència a la Revista "Plaça Major" o per correu electrònic a fedecas@ono.com.

Ara, seguim endavant, toca la lletra "C" amb un altre dibuix de Belén Marmaneu.

C

• **Cabiró.** Llistó de fusta per al cadafal que té el mal costum d'estar de sobra, o veure's sense necessitat, o enganxar-se quan s'intenten encaixar dos peces. Acaba tallant-se.

• **Cabut.1.-** Cap postís de cartó que dissimula el cap del coller que opina que l'estructura de les festes no és la correcta. 2.- "Xorrocoxoc", "Nano".

• **Cacau.** Ca Ca al cau (tots tiren les corfes al sòl).

• **Cadafal.** Construcció en forma de grada que instal·len els colles per a veure el Pregó, en el que es donen les següents circumstàncies: 1.- D'un any a un altre no hi ha déu que ho sàpia muntar. 2.- La capacitat és gran, cap tota la colla i els pegellides

que casualment apareixen per allí. 3.- Ningú no vol baixar ni a pixar, ja que es tira una hora avall fent cubates als què s'estan pixant dalt. 4.- El que t'ocupa el 50% del cau la resta de l'any.

• **Cadira.** Mobiliari del cau escàs a l'hora de dinar o sopar i abundós a l'hora de netejar.

• **Caixa.1.-** Contenidor fet de diversos materials, utilitzat al cau per a guardar la ferramenta i que sempre està ple de coses trencades i inútils, on mai es troba allò que busques. 2.- Generalment tancada amb clau i amb sobrenom de "forta" és l'espai del cau on es crien més teranyines i àcars amb total llibertat d'espai.

• **Cafè.** Beguda líquida estimulants essencial en tota colla que a tot crist li agrada beure'l però a ningú no fer-lo.

• **Calces.** Peces de la indumentària tradicional que porten tant les dones com els homes a les cames i que tenen una sèrie de característiques pròpies com:

- caure contínuament fins al turmell.
- enganxar-se amb sabates, sivelles, altres calces, etc... i finalment, escaldar sense compassió les plantes dels peus.
- Habitualment són parelles, si en tens tres a casa, alguna cosa va malament, o massa bé.

• **Càlcul.** Pols blanca per aquells que tenen "almorranes".

• **Campionat.** Competició organitzada amb qualsevol excusa, per tal de repartir més i més premis.

• **Canal Nou.** Canal televisiu que se'n recorda de la Magdalena per que a vegades coincideix amb les falles.

• **Canya.** Element simbòlic de la Romeria de la Magdalena que al principi ajuda a caminar i després té diferents usos: 1.- Per a portar penjada la bóta i la bossa de menjar. 2.- Al pesat, per a anar donant pel sac tot el camí. 3.- Al Muscle-man de la colla per a fer llançament de javelina. 4.- Perquè el que no sàpia el camí no es perga, perquè tot esta ple de trossos de canya.

• **Caos.** Ca os donen pel sac als conductors i veïns que es queixen que tanquem el carrer.

• **Capoll.1.-** Flor sense penjoll. 2.- Lloa a una madrina, insult a un coller, o serà al contrari?.

• **Carcassa.1.-** Poum! aeri que fa tancar els ulls sense voler. 2.- Sarasa coller d'idees caduques i que esclata contínuament sense raó.

• **Carcau.** Lloc de reunió de collers retrògrads.

• **Carpa.** Estructura constructiva a base de ferro i lones que sobtadament creix arreu de la ciutat abans dels dies de Magdalena en els llocs menys esperats, empenyant veïns i conductors.

• **Càrrec corrent.** Càrrec obtingut per "enxufe".

• **Carromato.** Assassinat d'un motocultor agrícola per cutre transformació en una espècie d'alqueria rodadora i que envaïxen els carrers durant les festes. Això sí, tots porten la documentació en regla.

IMATGES DE SANT JOAN

AMB LA COL-LABORACIÓ DE:

Bancaixa
Fundació Caixa Castelló

INFORMACIÓ

X JORNADES DE CULTURA POPULAR A CASTELLÓ: EL FOC

9, 10 i 11 de novembre de 2007

Introducció d'Henri

Exposició sobre **La cultura del foc**, del 9 al 21 de novembre, al Centre Municipal de Cultura. Inauguració, dia 9 a les 19:30 h.

Divendres, 9 de novembre:

- 17:30 Recepció i lliurament dels materials als participants
- 18:00 **Acte d'obertura de les jornades** a càrrec de *Miguel Àngel Mulet*, regidor de cultura i *Henri Bouché*, director de les jornades.
- 18:30 **Conferència inaugural** a càrrec de *Honorio M. Velasco*, sobre el tema **LOS SIGNIFICADOS DEL FUEGO RITUAL**.
- 19:30 **Inauguració** de l'exposició.
- 20:30 **Mostra de foc** a càrrec de *Botafocs de Castelló* i Vi d'honor.

Dissabte, 10 de novembre:

- 10:00 **Ponència** a càrrec de *José Juan Sidro*, sobre el tema **EL FOC I LA FESTA: CONFLUËNCIA MÀGICA ENTRE EL RITUAL CULTURAL I L'ESPERIT LÚDIC**
- 10:50 **Col·loqui i comunicacions**. Relator, *Àlvar Monferrer*.
- 11:30 Pausa. Cafè
- 12:00 **Ponència** a càrrec de *Ricardo San Martín*, sobre el tema **ANTROPOLOGIA SIMBÓLICA DE LAS FALLAS**
- 12:50 **Col·loqui i comunicacions**. Relator, *Àlvar Monferrer*.
- 13:30 Pausa.
- 16:30 **Ponència** a càrrec de *Mariano Poyatos*, sobre el tema **EL FOC A L'ART (CERÀMICA)**.
- 17:20 **Col·loqui i comunicacions**.
- 18:00 Pausa. Cafè i pastes.
- 18:30 **Ponència** a càrrec de *Javier Soriano*, sobre el tema **USOS AGRÍCOLES I INDUSTRIALS DEL FOC: L'ANCESTRAL IGNICULTURA**
- 19:20 **Col·loqui i comunicacions**. Relator, *Àlvar Monferrer*.

Diumenge, 11 de novembre:

- 9:00 **Excursió al Museu de Forcall** (dinar inclòs). Confirmeu assistència en la inscripció. Eixida de la plaça Maria Agustina. Tornada cap a les 16 h. Se certificarà un total de 20 hores a qui ho sol·licite.

Des de la prehistòria (recordem l'homo ergaster) el foc fou l'element primordial, no solament per la seua aplicació pràctica, instrumental, sinó que, transcendent-la, es convertí en motiu de culte, mite i ritual, així com representant tel·lúric, si es vol, del sol. Cultures antigues (caldeus, cananeus, grecs, romans i, fins i tot, mesoamericans), extasiats pels seus efectes, es tornaren piròlatres o adoradors del foc, com els zoroastres, per exemple.

El pas ritual pel foc no tan sols el veiem en terres properes a les nostres –i tanmateix en la nostra-, sinó també en llocs allunyats (Índia, Fidji, Trinitat, Tahití, Xina, Europa...), íntimament relacionat amb la presència dels solsticis, d'hivern i d'estiu.

Les nostres comarques celebren les festes del foc amb sentit ritual o amb valor instrumental. La festa de Sant Antoni és una singular mostra, així com també, en altres temps, sobretot, la de Sant Joan, coincidint, ambdues, amb els respectius solsticis.

El foc dóna per a molt: des de representacions metafòriques en el llenguatge, fins a relacions amb la justícia i la moral o la mística. Present en les religions, en el món social, en la màgia, en l'hàbitat, en el simbolisme en general, amb efectes purificadors i de fertilitat, vegetal, animal i humana.

Aquestes Jornades pretenen dedicar la X edició a tan interessant i polièdrica temàtica, estudiant el foc com a símbol i amb les seues vessants rituals, mítiques, instrumentals, proverbials, socials, etc. Les ponències aniran a càrrec d'especialistes en la matèria.

Una vegada més, les Jornades de Cultura Popular ens mostraran un altre aspecte de la riquesa etnològica de les nostres comarques en les quals poden trobar-se, encara avui, diverses manifestacions igniques, les quals s'exposaran durant aquestos dies.

Paraules d' Henri Bouché

(Director de les Jornades)

Diu que Prometeu, fill del tità Jàpet i de Clímene, desitjant afavorir sempre la humanitat, furtà el foc de la farga d'Hefest –déu del foc- per donar-lo als homes; acte que li va costar un dur càstig per part de Zeus. Des d'aleshores el món canvià substancialment: del cru es passà al cuit, de la Natura a la Cultura, i començaren a trobar-se múltiples aplicacions per fer la vida més fàcil i profitosa a l'ésser humà.

